

Міжнародне право. Порівняльне правознавство

с нами конкурувати чесно, і ВТО захистит нас від зовнішньоторгового промисла. А взамен, як і всі учасники цієї організації, ми будемо зобов'язані дотримуватися принцип найбільш благоприємної нації, в відповідності з яким не можна надавати жодним-будь торговим партнерам переважний доступ на внутрішній ринок країни; і принцип національного режиму, в відповідності з яким імпортовані товари, ввезені в країну, не повинні дискримінуватися по відношенню до таких же товарів місцевого виробництва.

ВТО також розповсюдила ці принципи на торгівлю послугами і захист інтелектуальної власності. Крім того, з створенням ВТО вперше офіційно заборонено використання демпінгу і державного субсидування експорту, як двох головних форм нечесної конкуренції на зовнішній торгівлі.

Також цілком природно говорити про більш ефективне законодавче регулювання і представлення інтересів національного виробника на світовій арені.

Зовнішня торгівля завжди виступала головним фактором участі економіки країни в міжнародних торговельних відносинах. Для української економіки показателі зовнішньої торгівлі мають неабияке значення. І для того, щоб підняти конкурентоспроможність товарів національного виробника необхідно привести експортний потенціал в відповідність до тенденціям світової торгівлі.

За 2001 рік експорт зріс до \$16264,7млн. з \$14572,5млн. в 2000 році. Найбільші поставки товарів здійснювалися в Російську Федерацію – 22,6% загального обсягу експорту, Туреччину – 6,2%, Італію – 5,1%. Найбільш важким в експорті були цінні металеві вироби – 40%. В середині 2001 року Україна зберегла за собою 7-е місце в світовому рейтингу країн – виробників сталі.

Президент України Леонід Кучма відзначив зростання ВВП в минулому році, зокрема завдяки експорту металів. "Це основна промисловість, на якій побудована наша економіка. Якщо сталеливнича промисловість знаходиться на хорошому рівні, то і Україна теж."

Незважаючи на збільшення деяких внутрішніх факторів зростання української економіки – це інвестиції і зростання купівельної спроможності, відзначається падіння порівняно з січнім 2001г. зростання промислового виробництва. Дане зниження обумовлено, зокрема, зменшенням експорту. Чому виникло таке зниження?

Воно – перше це результати антидемпінгового розслідування, початого США проти України 4 грудня 2000г. по вимозі дев'яти найбільш американських металургічних компаній і двох профспілок металургів. В результаті 21.08.2001 Міністерство економіки США встановило пошліну на імпорту гарячекатаного прокату з України в 90,33%. Втрати, викликані зменшенням експорту української металопродукції в США за січень-вересень 2000г. склали \$248млн.

Однією з причин виникнення розслідування по імпорту української сталі є неабияка політика по продажі продукції. Тільки за 5 місяців 2000г. обсяги імпорту в США виробленої українських металургічних комбінатах арматури, зріли на 356%, а обсяги імпорту в Канаду збільшилися більш ніж на 800%. Тому цілком логічним було виникнення антидемпінгових розслідувань і в ряду інших країн – імпортерів української сталі.

Так, ЄС наложив антидемпінгові зобов'язання на сталеві кабелі і труби і іншої металургічної експорту з України.

Воно – друге, 5.03.2002г. під впливом американського сталевих лоббі президент США Д.Буш прийняв рішення про підвищення з 20.03.2001г. імпортованих тарифів на ввезення сталі. При цьому на ряд видів сталевих продукцій будуть введені також квоти.

Українські металурги сприйняли це рішення відносно спокійно, вважаючи, що воно не вплине на нашу економіку. Оптимізм пояснюється тим, що вітчизняний виробник сталі практично припинив поставки в США: американські споживачі побоюються укладати з нами контракти після оголошення намірів адміністрації Буша ввести антидемпінгову маржу. Крім того, оголошений Бушем вирок досить туманний.

Як відзначив директор по стратегічному розвитку ОАО "Дніпростал", - "в рішенні президента більше вказується геометрія продукції, ніж практично не говориться, з якої сталі вони зроблені, а для нас це принциповий питання."

Не так спокійно Євросоюз. Вважаючи рішення США актом протекціонізму, який призведе до сильного спаду в світовій торговельній системі, ЄС заявив про подання скарги до Всесвітньої Торговельної Організації (ВТО). Так міністр торгівлі Швеції Лейф Пагротський назвав це рішення початком торговельної війни. А канцлер ФРГ Герхард Шредер відзначив, що вводимі США обмеження є неправильним сигналом для подальшої лібералізації світової торгівлі.

І дійсно, ВТО є надійною платформою для захисту торговельних інтересів. Вона головним своїм принципом ця організація провозгласила підтримку правил відкритої, чесної, вільної від зовнішнього втручання конкуренції. Загальною мовою, всі країни – учасники взяли на себе зобов'язання конкурувати чесно і можуть бути впевнені, що ВТО взамен надасть їм захист від зовнішньоторгового промисла. Політика протекціонізму декілька застаріла, і тому потрібно шукати нові шляхи виходу з кризових ситуацій, нові шляхи оздоровлення економіки.

Всі ці факти є факти. Україна продовжує нести втрати від зменшення експорту металів. Нагадаю, що ми вже дев'ятий рік вступаємо в ВТО, тоді як в середньому процес входу займає від 4 до 6 років.

В разі вступу України в ВТО прогнозується зростання вітчизняного імпорту мінімум на \$1млрд. Крім того вступлення пов'язано з режимом найбільш благоприємності в торгівлі з 140 країнами світу, на які потрібно більш ніж 90% світової торгівлі. Членство в ВТО надасть Україні такі додаткові можливості і переваги як зменшення тарифних і нетарифних обмежень для українських товарів практично на всіх світових ринках.

Дійсно, теоретично перед українськими товарами буде відкрита більш широка дорога на ринки країн – членів ВТО, але в той же час вимога ВТО знизити ставки пошліни на імпортовані товари може привести до того, що вітчизняний виробник не витримає конкуренції з аналогічними імпортованими товарами, зменшаться надходження в бюджет від збору митних пошліни.

І все ж хотілося б повірити, що ми зможемо без шкоди для власної економіки отримати підтримку такого авторитетного суди як ВТО.

Д. Киценко,
ад'юнкту Національного університету
внутрішніх справ, м. Харків

ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНІСНОЇ РІЗНИЦІ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ МЕНШИН ТА КОРИННИХ НАРОДІВ

Загальні процеси демократизації міжнародно-правових відносин та лібералізації внутрішньодержавних процесів, а також чітко окреслене тяжіння світової спільноти до встановлення примату права призвели до зміни акцентів у сучасному міжнародному праві. Зокрема, все більше уваги приділяється розробці не тільки індивідуальних прав людини, а й колективних

прав. Втім, на думку компетентних фахівців, діючі програми захисту прав корінних спільнот не є достатньо ефективними. Ми вважаємо, що до причин політичного та нормативного характеру, які зумовлюють таке становище, можна віднести певну невизначеність у розмежуванні національних чи етнічних, релігійних і мовних меншин (далі – меншин) та корінних народів (далі – КН), а також відсутність загально визнаної міжнародно-правової дефініції корінного народу.

У цьому контексті раніше проводились дослідження, спрямовані на розкриття міжнародно-правового статусу меншин, визначення змісту поняття “корінний народ” та обсягу прав КН, також робились спроби з’ясування співвідношення понять “меншина” й “корінний народ”. Втім, жоден із зазначених аналізів повністю не розкриває сутнісну різницю прав цих груп. На думку автора, така невизначеність заважає ефективному застосуванню відповідних міжнародно-правових норм та положень національного законодавства, а також гальмує міжнародний та національний нормотворчі процеси, що проводяться у цій галузі. Отже, спробуємо визначити принципову різницю у “спрямованості” прав меншин та КН, яка обумовлює різницю у їх статусі. Для цього визначимо, якими документами встановлюються права, що ними користуються визначені групи, та безпосередньо розглянемо зазначені права, приділяючи увагу тому спільному й особливому, що детермінує різницю у їх “спрямованості”.

Права, якими користуються лише особи, що належать до меншин, насамперед встановлені ст.27 Міжнародного пакту про громадські та політичні права 1966 р., Декларацією ООН про права осіб, що належать до національних чи етнічних, релігійних та мовних меншин 1992 р. (далі – ДПМ), а на регіональному (європейському) рівні – також Рамковою конвенцією Ради Європи про захист національних меншин 1995 р., рядом документів Наради по безпеці та співробітництву в Європі, зокрема Копенгагенським документом від 29 червня 1990 р. Узагальними права осіб, що належать до зазначених груп та виділимо їх основні “ідеї” – концептуальні напрями захисту меншин та відповідних зобов’язань держав, що їх мають забезпечувати вищезгадані документи.

На нашу думку, серед таких умовних угруповань можна виділити наступні: 1) визнання та гарантії забезпечення унікальності осіб, що належать до меншин; 2) визнання та гарантії збереження результатів історично–колективної діяльності меншин (оригінальної релігії, традиції, інших видів культурної спадщини); 3) визнання рівності осіб, що належать до меншин, з представниками решти населення; 4) участь представників меншин у прийнятті рішень, що стосуються життя такої меншини; 5) забезпечення вільної участі таких осіб у загальносуспільних інтеграційних процесах.

Зроблений аналіз наведених прав дозволяє окреслити їх основну функцію: заохочуючи участь представників меншин у загальносуспільній діяльності, зберігати та розвивати їх самобутність в рамках загальносуспільних інтеграційних процесів. Це означає, що держави мають зберігати та підтримувати унікальність меншин, але розвиток останніх проходить разом з розвитком всього суспільства, тобто меншини “відкриті” для суспільства, не відмежовуються від нього та складають його невід’ємну, органічну частину. Отже, головний зміст прав меншин полягає у забезпеченні прав осіб зберігати та розвивати самобутність власної окремої групи в рамках загальносуспільного інтеграційного процесу.

Права, якими користуються безпосередньо корінні народи та особи, що належать до корінних народів (далі – права КН), представлені декількома групами міжнародно-правових документів: I) історично передуючими документами; II) чинними документами hard law; III) сучасними документами soft law; IV) проектами відповідних міжнародно-правових документів, що розробляються чи обговорюються.

Перші міжнародно-правовими документами, що стосувались статусу корінних спільнот, було прийнято в рамках діяльності Міжнародної Організації Праці (далі – МОП). Ці документи не розглядали права представників корінних спільнот як групові права та не використовували термін “народи”, але саме вони є тим базисом, на якому розвивалась доктрина прав КН. До таких документів належать Конвенція МОП № 50 про вербування працівників корінного населення 1936 р., Конвенція МОП № 64 про трудові договори працівників корінного населення 1939 р., Конвенція МОП № 65 про кримінальні санкції для працівників корінного населення 1939 р., Конвенція МОП № 107 про корінне та інше населення, що веде племінний та напівплемінний спосіб життя 1957 р.

Зазначені конвенції не були покликані здійснювати міжнародно-правовий захист прав людини, а тим більше прав груп у сучасному його розумінні. На нашу думку, їх призначенням радше було лише встановлення певних стандартів у галузі трудових правовідносин за участю осіб, що мешкали на несамоврядованих територіях, тобто представників населення, яке можна назвати корінним по відношенню до європейських переселенців та колонізаторів. Втім, не можна заперечувати факт позитивного впливу цих документів на розвиток внутрішньодержавного статусу представників корінного населення та власне корінних спільнот, а також їх сприяння проведенню подальших розробок.

Основним чинним документом цієї категорії є Конвенція МОП № 169 “Щодо корінних та племінних народів у незалежних країнах” 1989 р. До документів soft law, частково чи повністю присвячених питанню статусу КН, відносяться Декларація з навколишнього середовища та розвитку (Ріо-де-Жанейро, 1992 р.), Чартер корінних народів світу (Карі Ока, 1992 р.) та Чартер корінних народів тропічних лісів та народів у тропічних лісах, що ведуть племінний спосіб життя (Пенанг, 1992 р.). Крім зазначених документів, у межах ООН та Організації Американських Держав розглядаються проекти відповідних декларацій, що складають de lege ferenda: проект Декларації ООН про права корінних народів (ПДПКН) та Запропонована американська декларація прав корінних народів.

Аналіз документів груп II – IV дозволяє окреслити наступні основні сфери специфічних прав КН: 1) релігійна практика; 2) права на землю та природні ресурси; 3) право на збереження навколишнього середовища; 4) права щодо мовних та інших традицій (звичаїв); 5) право на самовизначення; 6) право на участь у прийнятті рішень на різних рівнях; 7) право на навчання рідною мовою.

На думку автора, головною особливістю статусу КН є їх право на самовизначення, передбачене ПДПКН (ст.3). Інші принципові відмінності статусів меншин та КН проявляються, зокрема, у праві на землю та природні ресурси: ДПМ вони не передбачаються, в той час як у Конвенції МОП № 169 (ст.13–19) та ПДПКН (ст.25–30) вони є визначними. Крім цього, ДПМ підкреслює необхідність активної участі меншин у житті всього суспільства, частиною якого вони є (п.2-3 ст.2). У той же час положення щодо КН спрямовані на надання цим спільнотам повноважень приймати власні рішення (ст.7-8 Конвенції МОП № 169, ст.ст.4, 23, 31 ПДПКН); взагалі, право на участь у житті суспільства розглядається у проекті як таке, що має другорядне значення. КН матимуть право на повну участь, за допомогою власно встановлених процедур, у розробці законодавчих та адміністративних заходів, що можуть стосуватися їх (ст.ст. 19-20 ПДПКН). Ідея полягає у тому, що участь у житті суспільства у цілому не є необхідною, адже КН самі мають повноваження для прийняття відповідних рішень.

Отже, на нашу думку, фундаментальна відмінність статусу меншин та КН полягає у наступному:

1. а) Права меншин сформульовані як права окремих осіб і за своєю суттю є індивідуальними правами;
б) Права КН відносяться до колективних прав.
2. а) Міжнародно-правові документи щодо меншин спрямовані на забезпечення плюралізму у єднанні, який досягається реалізацією права зберігати та розвивати самобутність окремої групи в межах загального процесу інтеграції;
б) Задачею угод щодо КН є забезпечення високого ступеня автономного розвитку: їх права мають тенденцію консолідувати та посилювати ізоляваність цих народів від інших груп у суспільстві, адже для осіб, що належать до КН, домінуючою є їх корінна культура, і вони беруть меншу участь у загальносуспільному житті.